

CZU: 343.213:343.98:343(478)(094.4)

[https://doi.org/10.59295/sum8\(178\)2024_12](https://doi.org/10.59295/sum8(178)2024_12)

OBIECTUL INFRAȚIUNII PREVĂZUTE LA ART. 168 DIN CODUL PENAL

Petru GUIDEA,

Universitatea de Stat din Moldova

În acest studiu sunt analizate semnele obiectului infracțiunii de muncă forțată, care este prevăzută la art. 168 din Codul penal al Republicii Moldova. După determinarea obiectului juridic general și a obiectului juridic generic, este stabilit obiectul juridic de subgrup al infracțiunii de muncă forțată. Această din urmă categorie are conotații teoretice, facilitând reliefaarea obiectului juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 168 din Codul penal al Republicii Moldova. În continuare sunt determinate valorile sociale care formează obiectul juridic principal și obiectul juridic secundar al infracțiunii analizate. Investigația se încheie cu dezvăluirea conținutului obiectului imaterial și a caracteristicilor victimei infracțiunii prevăzute la art. 168 din Codul penal al Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: *obiectul infracțiunii, obiectul juridic al infracțiunii, obiectul material al infracțiunii, obiectul imaterial al infracțiunii, victima infracțiunii, muncă forțată, libertatea muncii.*

THE OBJECT OF THE CRIME PROVIDED FOR IN ART. 168 OF THE CRIMINAL CODE

In this study are established the signs of the object of the crime of forced labor, which is provided for in art. 168 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. After determining the general legal object and the generic legal object, the subgroup legal object of the forced labor crime is established. The latter category has theoretical connotations, facilitating the highlighting of the special legal object of the crime provided for in art. 168 of the Criminal Code of the Republic of Moldova. Next, the social values that form the main legal object and the secondary legal object of the crime analyzed are determined. The investigation ends with the disclosure of the content of the immaterial object and the characteristics of the victim of the crime provided for in art. 168 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Keywords: *the object of a crime, the legal object of a crime, the material object of a crime, the immaterial object of a crime, the victim of a crime, forced labor, freedom of work.*

Introducere

Din alin. (1) art. 2 CP RM rezultă că obiectul juridic general al infracțiunii este format din ordinea de drept (și din relațiile sociale din jurul acesteia), adică din ordinea relațiilor între persoane, consacrată în legislație, care este indispensabilă pentru menținerea unui climat social adecvat pentru asigurarea siguranței persoanelor. Totodată, amplasarea art. 168 CP RM ne ajută să determinăm obiectul juridic generic al infracțiunilor care sunt prevăzute în Capitolul III al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova, în general, și al infracțiunii de muncă forțată, în particular. Este întemeiată amplasarea art. 168 în Capitolul III din partea specială a Codului penal. Nu ar fi întemeiat ca articolul, în care este incriminată munca forțată, să fie transferat din Capitolul III al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova în Capitolul V al părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova.

Rezultate obținute și discuții

Cu noțiunea de obiect juridic de subgrup operează mai mulți doctrinari autohtoni: Gh. Reniță [1, 2]; D. Băbălău [3]; N. Postovanu [4]; A. Stratan [5] etc. Se poate afirma că relațiile sociale cu privire la libertatea persoanei formează obiectul juridic de subgrup al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM. Libertatea persoanei reprezintă acea valoare socială care consacră opțiunea persoanei de a-și alege conduita și de a o realiza în mod autonom, în conformitate cu propriile interese, dorințe și posibilități, cu respectarea restricțiilor impuse de lege și de normele etice.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, relațiile sociale cu privire la libertatea muncii constituie obiectul juridic principal. Libertatea muncii reprezintă valoarea socială care exprimă opțiunea persoanei de a negocia în mod liber condițiile de angajare, fără a suporta sancțiuni, de a se realiza activ sau pasiv în sfera muncii, de a alege în mod voluntar și conștient formele specifice de prestare a muncii, ținând cont de calitățile personale, de a decide dacă și unde să se angajeze, precum și de a alege profesia, dacă se muncește sau nu, pentru cine și în ce condiții, într-o conjunctură ce permite încheierea, modificarea, suspendarea sau încetarea raporturilor de muncă.

În art. 168 CP RM legiuitorul recurge la locuțiunea „obținerea muncii de la o persoană împotriva voinței ei” [6]. Să precizăm în această ordine de idei că, de exemplu, în art. 75, 76, 81, 82 și 188¹ din Codul muncii se folosește sintagma „voința părților” [7]. În cazul infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, doar atunci când este legată de libertatea persoanei de a munci, voința victimei este afectată în mod implicit, fără însă a dobândi conotația de valoare socială apărută de legea penală.

Obiectul juridic secundar este prezent întotdeauna în cazul infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM. Valorile și relațiile sociale, care constituie obiectul respectiv, au un caracter alternativ. Astfel, din analiza acestui articol deducem că obiectul juridic secundar al infracțiunii de muncă forțată îl formează relațiile sociale cu privire la oricare dintre următoarele valori sociale:

- a) viața persoanei;
- b) sănătatea persoanei;
- c) integritatea corporală a persoanei;
- d) libertatea psihică a persoanei;
- e) libertatea manifestării de voință a persoanei;
- f) onestitatea sub aspectul inadmisibilității de a profita de dependența victimei;
- g) corectitudinea sub aspectul inadmisibilității de a profita de neputința victimei;
- h) buna-credință sub aspectul inadmisibilității de a abuza de poziția de vulnerabilitate a victimei;
- i) buna desfășurare a activității de serviciu în sectorul public, care presupune îndeplinirea – de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional – a obligațiilor de serviciu în mod corect, fără abuzuri.

Infracțiunea, prevăzută la art. 168 CP RM, are obiect material atunci când victima este supusă unei violențe (indiferent dacă i-a fost cauzat un prejudiciu fizic sau nu), cât și în ipoteza în care victimei i se cauzează din imprudență un prejudiciu fizic. În alte cazuri, săvârșirea acțiunii sau inacțiunii adiacente (și anume – a constrângerii sau înșelăciunii) din cadrul faptei prejudiciabile prevăzute la art. 168 CP RM nu presupune influențarea nemijlocită infracțională a unei entități corporale / încorporale. Obiectul material al infracțiunii, prevăzute la art. 168 CP RM, este reprezentat de corpul victimei, perceput ca expresie corporală a vieții, sănătății sau integrității corporale a persoanei. Considerăm inadmisibilă confundarea victimei infracțiunii cu obiectul material al infracțiunii.

În contextul stabilirii obiectului imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, trebuie să fie menționat că muncă reprezintă activitatea conștientă și orientată a persoanei, care implică eforturi fizice și mentale în scopul creării de bunuri materiale și spirituale. Aceasta se desfășoară prin utilizarea uneltelor de producție și presupune influențarea și adaptarea elementelor mediului natural pentru a satisface trebuințele și interesele persoanei. Munca joacă un rol esențial în formarea și dezvoltarea umană, constituind baza activităților de zi cu zi și contribuind la evoluția societății. Trebuie de precizat că nu constituie muncă (și, din această cauză, nu intră sub incidența art. 168 CP RM): activitățile cu caracter sexual (prostituție, pornografie etc.); cedarea de organe, țesuturi sau alte părți componente ale corpului uman; maternitatea de substituție; participarea în conflicte armate sau în formațiuni militare ilegale; cerșetoria; alte activități exploatabile prevăzute în art. 165 și 206 CP RM, precum și în pct. 3 art. 2 al Legii Republicii Moldova nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane [8].

Esența infracțiunii, prevăzute la art. 168 CP RM, denotă că nu este obligatoriu ca munca, ce constituie obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, să fie reglementată de norme juridice, în

general, și de normele dreptului muncii, în particular. Este posibil ca munca respectivă să rămână în afara unei astfel de reglementări.

În art. 165 și 206 CP RM legiuitorul vorbește despre exploatarea „prin muncă sau servicii forțate” [6]. Totuși, în art. 168 CP RM este menționată numai munca forțată. În consecință, art. 168 CP RM nu se aplică în cazul obținerii serviciilor de la o persoană împotriva voinței ei, prin constrângere sau înșelăciune. Serviciile forțate, în general, și serviciile, obținute de la o persoană împotriva voinței ei prin constrângere sau înșelăciune, în particular, nu constituie obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM.

Munca, obținută de la o persoană împotriva voinței ei prin constrângere sau înșelăciune, constituie acea entitate incorporeală care este influențată nemijlocit în rezultatul comiterii acțiunii principale (și anume – a obținerii muncii de la victimă) din cadrul faptei prejudiciabile prevăzute la art. 168 CP RM. Munca, obținută de la o persoană împotriva voinței ei prin constrângere sau înșelăciune, reprezintă obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM. O astfel de muncă nu constituie obiectul scopului infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM.

Munca forțată se referă la relațiile de muncă în care o persoană este nevoită să efectueze activități fără acordul său, sub amenințarea unui pericol real. Aceasta implică o influențare exercitată asupra persoanei respective, determinând-o să îndeplinească sarcini pe care nu le-ar accepta de bunăvoie. Noțiunea de muncă forțată (utilizată în reglementările extrapenale) nu este identică, ci doar prezintă anumite afinități cu noțiunea de muncă obținută de la o persoană împotriva voinței ei prin constrângere sau înșelăciune (utilizată pentru a caracteriza obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM).

Din art. 7 al Codului muncii [7] și din art. 2 al Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr. 29 din 28.06.1930 privind munca forțată sau obligatorie [9] rezultă cazurile de excepție, atunci când munca forțată nu poate să reprezinte obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, sunt trei la număr: a) serviciul militar sau un serviciu substituent; b) munca unei persoane deținute sau libertate condiționat de pedeapsă / munca sau serviciul unui condamnat; c) munca sau serviciul care fie este prestat în condițiile unei situații excepționale, fie ține de obligațiile civile normale, ce sunt prevăzute de lege. În limitele îndeplinirii serviciului militar și al alternativelor la serviciul militar, munca nu poate fi considerată forțată. Odată ce sunt depășite aceste limite, persoanele, care îndeplinesc serviciul militar sau alternativele la serviciul militar, trebuie să fie protejate prin reglementări specifice. Pentru a nu fi considerată forțată, munca unei persoane deținute sau libertate condiționat de pedeapsă / munca sau serviciul unui condamnat trebuie să fie prestată în limitele stabilite de lege. În lipsa acordului persoanei de a presta munca neremunerată în folosul comunității, aceasta reprezintă muncă forțată în sensul lit. a) parag. 3 art. 4 al Convenției pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale [10], la lit. b) alin. (2) art. 44 din Constituție [11], precum și la lit. b) alin. (5) art. 7 din Codul muncii [7].

Victima infracțiunii este subiectul relațiilor sociale protejate penal, prin intermediul căruia se aduce atingere valorilor sociale ale căror titular este subiectul respectiv. O persoană juridică nu poate fi victima infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM.

Subiectul infracțiunii, prevăzute la art. 167 CP RM, în calitate de proprietar *de facto* al victimei, exercită în privința acesteia prerogativele de posesie, folosință și dispoziție. Pe de altă parte, victima infracțiunii, prevăzute la art. 168 CP RM, dispune de o oarecare libertate de alegere condiționată de dorința victimei de a-și asigura o sursă de subzistență.

În cazul infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, calitatea victimei nu este neapărat juridică. Această calitate poate avea o conotație faptică.

Agravanta de la lit. a) alin. (2) art. 168 CP RM se aplică în prezența unei pluralități de victime, făptuitorul având intenția unică de a supune muncii forțate toate cele două sau mai multe victime. Se aplică lit. b) alin. (2) art. 168 CP RM dacă munca este obținută de la o persoană, care nu a atins vârsta de 15 sau 16 ani, împotriva voinței ei, prin constrângere sau înșelăciune, dacă această faptă nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale traficului de copii. Se aplică lit. b) alin. (2) art. 168 CP RM dacă munca, interzisă prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 541 din 07.07.2014 cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase la

care este interzisă aplicarea muncii persoanelor în vârstă de până la 18 ani și a Normelor de solicitare maximă admise pentru persoanele în vârstă de până la 18 ani la ridicarea și transportarea manuală a greutăților [12], este obținută de la o persoană, care nu a atins vârsta de 18 ani, împotriva voinței ei, prin constrângere sau înșelăciune, dacă această faptă nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale traficului de copii.

Se aplică lit. b) alin. (2) art. 168 CP RM dacă munca neremunerată în folosul comunității este obținută de la o persoană, care nu a atins vârsta de 16 ani, împotriva voinței ei, prin constrângere sau înșelăciune, dacă această faptă nu întrunește elementele traficului de ființe umane sau ale traficului de copii. Dispoziția de la lit. b) alin. (2) art. 168 CP RM trebuie aplicată indiferent dacă:

- a) relațiile dintre subiectul infracțiunii și victima infracțiunii sunt reglementate de legislația muncii;
- b) victima a anunțat în scris angajatorul asupra stării sale fiziologice de graviditate și a anexat un certificat medical eliberat de medicul de familie sau de medicul specialist, care atestă această stare.

Concluzii

- 1) relațiile sociale cu privire la libertatea persoanei formează obiectul juridic de subgrup al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM;
- 2) libertatea muncii reprezintă valoarea socială principală apărută împotriva infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM;
- 3) valorile și relațiile sociale, care constituie obiectul juridic secundar al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, au un caracter alternativ;
- 4) nu este obligatoriu ca munca, ce constituie obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, să fie reglementată de norme juridice;
- 5) în cazul infracțiunii prevăzute la art. 168 CP RM, calitatea victimei nu este neapărat juridică. Această calitate poate avea o conotație faptică.

Referințe:

1. RENEȚĂ, Gheorghe. *Manipularea unui eveniment și pariurile aranjate: locul art. 242¹ și 242² în cadrul părții speciale a Codului penal al Republicii Moldova. În: Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice și economice, 10-11 noiembrie 2015, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2015, pp. 18-21.*
2. RENEȚĂ, Gheorghe. *Manipularea unui eveniment și pariurile aranjate: locul art. 242¹ și 242² din Codul penal în tipologia infracțiunilor economice. În: Integrare prin cercetare și inovare: Științe juridice, 9-10 noiembrie 2017, Chișinău. Chișinău: CEP USM, 2017, pp. 46-50. ISBN 978-9975-71-924-7.*
3. BĂBĂLĂU, Denis. *Obiectul juridic al infracțiunilor prevăzute la art. 241 din Codul penal: aspecte introductive. În: Revista Națională de Drept, 2016, nr. 8, pp. 18-25. ISSN 1811-0770.*
4. POSTOVANU, Nicolae. *Obiectul juridic generic și obiectul juridic de subgrup al infracțiunilor prevăzute la art. 264 din Codul penal. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2020, nr. 3, pp. 236-243. ISSN 1814-3199.*
5. STRATAN, Andrei. *Obiectul juridic generic și obiectul juridic de subgrup al infracțiunilor prevăzute la art. 238 din Codul penal. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale), 2023, nr. 3, pp. 185-192. ISSN 1814-3199.*
6. *Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 128-129, 1012*
7. *Codul muncii al Republicii Moldova: nr. 154 din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 159-162, 648.*
8. *Legea nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 164-167, 812.*
9. *C029 – Forced Labour Convention, 1930 (No. 29). https://normlex.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029*
10. *Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale. [citat 08.02.2024] Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Convention_ROM*

11. *Constituția Republicii Moldova nr. 1 din 29.07.1994*. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1994, nr. 1, 5.
12. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor cu condiții de muncă grele, vătămătoare și/sau periculoase la care este interzisă aplicarea muncii persoanelor în vârstă de până la 18 ani și a Normelor de solicitare maximă admise pentru persoanele în vârstă de până la 18 ani la ridicarea și transportarea manuală a greutăților*: nr. 541 din 07.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr. 185-199, 590.

Date despre autor:

Petru GUIDEA, doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0000-0001-5261-407X

E-mail: guideapetru1@gmail.com

Prezentat la 02.09.2024